

нормативне забезпечення. Рекомендована форма бухгалтерського обліку цього об'єкта та облікові реєстри не дають можливості отримати необхідну інформацію для прийняття зважених управлінських рішень у задовільному вигляді. Для здійснення достовірного аналізу заборгованості з метою її оптимізації облікові реєстри мають накопичувати інформацію про розрахунки з дебіторами з певною деталізацією та узагальненням даних.

Облік дебіторської заборгованості здійснюється з метою недопущення прострочення термінів платежу та доведення заборгованості до висування штрафних санкцій до підприємства. Організована належним чином система розрахунків повинна достатньою мірою відображати та характеризувати господарську діяльність з необхідною конкретизацією. За умов автоматизації необхідно впровадити низку заходів, які забезпечуватимуть економічну стійкість та конкурентоспроможність підприємства. Для покращення обліку кредиторської заборгованості необхідно розробити план першочергової сплати кредиторами боргу; вжити певних заходів, щодо кредиторів в яких сума боргу надто велика, а необхідні боргові внески не були здійснені; аналізувати співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві.

В сучасних умовах господарювання велика кількість підприємств та організацій знаходиться в скрутному становищі, маючи досить велику проблему неплатежів. Розрахунки з покупцями і замовниками – один із необхідних складників розширеного відтворення, для нормального здійснення якого необхідне постійне спостереження за його перебігом, що досягається шляхом здійснення аналізу розрахункових операцій підприємства. Організація обліку та аналізу дебіторської заборгованості на підприємстві будь-якої форми власності має важливе значення, оскільки сприяє упорядкуванню інформації, прозорості та достовірності даних із розрахункових операцій з дебіторами. Облікове та аналітичне забезпечення стану дебіторської заборгованості має бути організоване таким чином, щоб достатньою мірою відображувати і характеризувати всю господарську діяльність з достатньою конкретизацією, саме це зумовлює подальший напрям досліджень в галузі облікового та аналітичного забезпечення управління дебіторською заборгованістю на підприємстві.

Отже, прискорення процесу погашення дебіторської заборгованості на підприємствах відбувається за допомогою сучасних форм її рефінансування – переведення дебіторської заборгованості в інші форми оборотних активів підприємства (грошові кошти або високоліквідні цінні папери) з метою прискорення розрахунків: спонтанне фінансування, факторинг, облік векселів або їх продаж на фондовому ринку.

1. *Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: [Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «Облік і аудит»] / Ф.Ф. Бутинець, Л.Л. Горецька. – Житомир: ПП «Рута», 2003. – 544 с.*

2. *Партин Г.О. Управлінський облік: [Навч. посіб. – 2-ге вид. випр. і доп.] / Г.О. Партин, А.Г. Загородній. – К.: Знання, 2007. – 303 с.*

М.С. Пушкар

Тернопільський національний економічний університет

СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ НАУКИ ПРО ОБЛІКОВУ СИСТЕМУ

Гіпотеза щодо невідповідності структури теорії обліку минулого періоду потребам менеджменту та необхідність її наукового осучаснення не викликає сумнівів у науковому співтоваристві, про що свідчать праці таких відомих вітчизняних і

зарубіжних учених як В.М. Жук [1], М.С. Пушкар [2; 3], С.Ф. Леггенчук[4], М.Ю. Медведєв [5], В.Ф. Палій [6], Я.В. Соколов [7], П.Ф. Друкер [8] та немало інших, а також молодих авторів (Р.Ф.Бруханський, Шайкан, С.Кузнецова, В.З. Семанюк, П.О. Куцик та інші), які активно пропагують ідеї щодо необхідності осучаснення парадигми облікової системи.

Сумніви щодо розробки принципово нової системи обліку можуть виникати хіба що у тих учених, які не опанували знання філософії, зокрема, теорії пізнання і не знають закономірностей розвитку явищ і процесів реального світу.

Ганебним можна назвати той зміст, так званої, теорії обліку, який сягає своїм корінням епохи пізнього середньовіччя, проте, його і в наші дні викладають студентам вищих навчальних закладів. Таке вчення назвали незграбним словосполученням «основи бухгалтерського обліку» підмінивши ним інтелектуальний зміст слова «теорія», що все таки свідчить про відсутність сучасної теоретичної бази в галузі знання про облік. Відсутність теорії ставить під сумнів існування статусу науки в обліку і дає підставу віднести таке знання до мистецтва у відповідності до принципів Д. Юма (гільйотина Юма). У той же час, облік відносять до важливої складової системи менеджменту, оскільки він не може існувати без облікової інформації, яка характеризує бізнес – середовище підприємства.

Створення нової теорії неможливе без виявлення елементів, притаманних всім наукам включно з обліковими. Так, потребує уведення в науковий оборот елементів, без яких теоретичний базис обліку принципово неможливо осучаснити. Це стосується таких універсальних наукових понять, як:

- факти господарської діяльності, які у відповідності до вчення Л. Вітгенштейна, утворюють світ, а в бізнесі – сирий матеріал для створення інформаційного образу реально діючого підприємства;

- інформаційне поле, на якому відбуваються факти і яке включає q_{ij} зовнішню і внутрішню підмножини;

- система, що являє собою штучно утворений, складний, динамічний об'єкт (підприємство, організація, установа), який має вхід, процесор і вихід та функціонує у відповідності до визначеної мети. Процесор системи виконує корисну роботу (дає результат) на основі узгоджених дій суб'єктів по відношенню до об'єктів обліку створюючи умови для їх взаємодії та досягнення мети бізнесу;

- мета системи обліку передбачає отримання інформації про предмети, явища і процеси, які відбуваються інформаційному полі, на основі спостереження (моніторингу) та фіксування фактів про зміни середовища;

- факти в інформаційному полі фіксують у двох вимірах – просторовому та часовому. Координатами простору є місця розташування підрозділів і служб управління підприємством, а координатами часу – минулі, сучасні та майбутні події в інформаційному полі;

- складність системи обліку визначаються складністю входів, процесора і виходу системи. За масштабом діяльності підприємства поділяють на мікро, малі, квазімалі(середні, що наближаються до малих), середні, квазі великі, що наближаються до середніх), великі, гіпервеликі, мегагіпервеликі. Кожне з підприємств формує специфічну модель обліку для потреб менеджменту;

- структуру облікової системи за просторовим критерієм поділяють на інваріанти – централізовану (обробляє факти в одному інформаційному центрі **підприємства**) і децентралізовану (окремі центри обробки фактів у підрозділах підприємства) та комбіновану(поєднання централізації та децентралізації);

- структуру облікової системи за часовим критерієм поділяють на підсистеми отримання інформації про минулі події (фінансовий облік на основі грошового

вимірника фактів, що характеризують фінансовий стан підприємства), сучасні події (управлінський облік) у реальному часі на основі натуральних і грошових вимірників фактів, що характеризують роботу виконавців) та майбутні події (стратегічний облік) для визначення траєкторії та отримання інформації щодо розвитку підприємства на тривалу перспективу;

- система обліку виконує роль механізму, за допомогою якого хаос фактів інформаційного поля приводиться у порядок і через інформування менеджерів впливає на зниження рівня ентропійних процесів діяльності підприємства;
- продукт облікової системи – інформація генерується виключно на запити різних груп споживачів, тому облік виконує роль сервомеханізму для внутрішніх потреб менеджерів підприємств та зовнішніх користувачів;
- різні інтереси користувачів інформації та складність просторово – часового виміру фактів інформаційного поля підприємства не може обмежуватися однією підсистемою фінансового обліку;
- нова система обліку принципово не сумісна із старою назвою науки – «бухгалтерський облік», оскільки розкриває лише процедури обробки фактів, у той час, коли мета, зміст і продукт облікової науки полягає у формуванні інформації для бізнесу.

Наведеними аргументами щодо елементів нового вчення про облікову систему автор у який раз намагається переконати ретроградів і скептиків від науки, що старі канони обліку перетворилися на шкідливі забобони, які не дають можливості формувати інтелектуальну парадигму отримання вкрай необхідного продукту для бізнесу. Проте, ми не можемо вічно перебувати у стані оборони від примітивізму малограмотних та інтелектуально обмежених осіб, які нічого корисного не роблять для приведення нашої науки у розвинуту науку.

Потрібно зробити так, як свого часу (1789р.) А. Лавуазьє, який написав перший підручник з хімії відкинувши на смітник історії всіма уподобану раніше алхімію. Отже наш, всіма обожнюваний, «бухгалтерський» облік викинути також на смітник історії, а науці дати благозвучну назву, яка розкриває її точний зміст – вчення про інформаційні ресурси (як водиться на латинській мові – «інформологія»).

Dixi et animam levavi!

1. Жук В.М. *Основы институциональной теории бухгалтерского учета: [монография]*/ В.М. Жук. – К.: Аграрная наука, 2013. – 408 с.
2. Пушкар М.С. *Теорія пізнання у розвитку науки про контроль: [монографія]*/ М.С. Пушкар – Тернопіль: Карт – блани, 2011. – 140 с.
3. Пушкар М.С., Чумаченко М.Г. *Ідеальна система обліку: концепція, архітектура, інформація: [монографія]*/ М.С. Пушкар, М.Г. Чумаченко. – Тернопіль: Карт – блани, 2011. – 336 с.
4. Легенчук С.Ф. *Парадигмальний метод Т.С. Куна в бухгалтерском учете: [монография]*/ С.Ф. Легенчук, Ф.Ф. Бутынец и др. – Житомир: ЖГТУ, 2008. – 484 с.
5. Медведев М.Ю. *Экунтология. Компьютерный учет вместо бухгалтерского/ М.Ю.Медведев.* – М.: ДМК Пресс, 2012. – 197 с.
6. Палий В.Ф. *Теория бухгалтерского учета. Современные проблемы* /В.Ф. Палий. – М.: Бухгалтерский учет, 2007. – 88 с.
7. Соколов Я.В. *Основы теории бухгалтерского учета: учебник* / Я.В.Соколов. – М.: Финансы и статистика, 2003. – 496 с.
8. Друкер П. Ф. *Управление в обществе будущего: пер. с англ.* / П.Ф.Друкер. – М.: ООО «И.Д. Вильямс», 2007. – 320 с.